

Universitätsbibliothek Wuppertal

Accipite studiosi omnes Auli Gellii noctes micantissimas

Gellius, Aulus

Impressum Venetiis, Anno d[omi]ni. M.D.IX. die. xx.Aprilis

Liber decimusoctavus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-475](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-475)

Nanius
M. Cato
Plautus
Diogenes
Carneades
Critolaus
Q. Ennius
Cæcilius
Terentius
Pacuvius
Accius
Lucilius

uxore fecit q̄ sterilis eēt. Iurassetq; apud cēsores uxore se liberorū quarēdorū cā habere. Eodēq; āno. C. Neuius poeta fabulas apud populū dedit. Q̄ uē. M. Varro in libro de poetis primo stipendia fecisse ait bello punico primo. Idq; ipsum Neuiū dicere in eo carmine quod de eodem bello scripsit. Portium autē Licinium Seruius poeticā Romæ cepisse dicit: in his uersibus. Punico bello secundo musa pēnato gradu. Intulit sese bellicosam in Romuli gentem ferā. Ac deinde annis fere post. xv. bellum aduersum pēnos sumptū est. Atq; non nimium lōge. M. Cato orator in ciuitate: & Plautus poeta in scēna floruerūt: Iisdēq; t̄pibus Diogenes stoicus: & Carneades academicus: & Critolaus peripateticus ab atheniēsis ad senatū po. Ro. negocii publici gratia legati sunt. Neq; magno interuallo postea. Q. Ennius: & iuxta Cæcilius & Terentius: ac subinde Pacuuius: & Pacuuius iam sene Accius: clariorq; tunc in poematis eorū obrectandis: Lucilius fuit. Sed progressi longius sumus: quum finē proposuerimus annotatiunculis istis bellū pēnorū secundum.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII
LIBER DECIMVS OCTAVVS.

¶ Disputationes a philosopho stoico: & contra a peripatetico arbitro phaurino factæ quasitūq; inter eos quantū in p̄ficiēda uita beata uirtus ualeret: quātumq; esset in his quæ dicunt̄ extranea. Cap. I.

Vitam beatam

Amiliares Phaurorini duo erāt quidā non incelebres in urbe Roma philosophi: Eorū fuit unus pipateticæ disciplinæ sectator: alter stoicæ. Iis quōdā ego acriter atq; cōtente: p̄ suis utriq; decretis p̄pugnātib; quū essemus una hostiæ oēs cum Phaurio: interfui. Ambulamus autē in littore quū iā aduersa spera sceret & state anni noui. Atq; ibi stoicus cēsebat: & uitā beatam hominū uirtute ai sola: & miserā summā malicia sola posse effici: et si cætera bona oīa quæ corporalia & externa appellat̄: uirtuti deessēt: maliciæ adessēt. Ille cōtra pipateticus: miserā qdē uitā uitiis ai: & malicia sola fieri cōcedebat. Sed ad cōplēdos oīs uitæ b̄te numeros uirtutē solā nequaq; satis eē existimabat qm̄ & corporis integritas: sanitasq; & honestus modus formæ: & pecūia familiaris: & bona æstimatio: cæteraq; oīa corporis & fortunæ bona necessaria uiderent̄ p̄ficiēdæ beatæ uitæ. Reclamat hoc in loco stoic⁹: & tāq; ille duas res diuersas poneret mirabat̄ Qd̄ quū essent malicia & uirtus duo cōtraria uita misera & beata quoq; æque cōtraria nō seruaret in utrisq; uim & naturā cōtrarii Et ad miserā quidē uitæ cōficiendā, satis ualere maliciā solā putaret: ad p̄standā uero uitā beatā nō satis solā eē uirtutē diceret: Atq; id maxie dissidere: neq; cōuenire dicebat: q; qui p̄fiteret̄ uitā nullo pacto beatā effici posse: si uirtus sola abesset: idē cōtra negaret beatā fieri uitā: quū sola uirtus adesset: & quē daret hēretq; absenti uirtuti honorē eūdē petētī atq; p̄senti adimeret. Tū pipateticus perq; hercle festiue:

rogo te

rogo te inquit cū bona uenia rñdeas: an existimes esse uini amphorā quū abest ab ea unus cōgius. Hæc ubi accepit stoicus minime inquit uini amphorā dici pōt ex qua abest cōgius. Hoc ubi accepit peripateticus. unus igitur cōgius amphorā facere dici debet: qm̄ quū deest ille unus nō fit uini amphora: & quū ac cessit: fit amphora. Quod si id dicere absurdū est: uno cōgio solo fieri amphorā. Itidē absurdū est una sola uirtute uitā fieri beatam dicere: qm̄ quū uirtus abest: beata esse uita nunq̄ pōt. Tū Phauorinus aspiciens peripateticū. Est quidē inqt argutiola hæc qua de congio uini usus es: exposita in libris. Sed (ut scis) captio magis lepida quā probū aut simile argumētū uideri debet. Cōgius enim quū deest efficit quidē ne sit iustæ mēsuræ amphora. Sed quū accedit & addit: nō ille unus facit amphorā: sed supplet. Virtus autē (ut isti dicunt) non accessio: neq; supplementū: sed sola ipsa uitæ beatæ instar est. & propterea uitā beatā ipsa sola una quū adest facit. Hæc atq; alia quædā minuta magis: & nodosa: tanquā apud arbitrum Phauorinū: in suam uterq; sententiā conferebāt. Sed quum iam prima fax noctis: & dēsiores eē tenebræ cœpissent: prosecuti Phauorinū in domū in quam diuertebat: discessimus.

Improbatio Peripatitici

cap. V. inud

Prima fax noctis,

¶ Cuiusmodi q̄stionū certationibus saturnalia ludicra athenis agitare soliti sumus atq; inibi in ipsa quædā sophismata. & ænigmata oblectatoria. Cap. II.

Saturnalia athenis agitabamus: hylare pr̄sum ac modeste: nō ut dē remittētes aīum. Nam remittere inqt Musonius: aīum quasi amittere est: sed demulcētes eum paulū atq; laxātes iucūdis: atq; honestis sermonum illestrationibus. Conueniebamus autē ad eandem cœnā cōpluſculi: q̄ Romā in graciā ueneramus: quiq; easdē auditiones eosdē q; doctores colebamus. Tū qui & cœnulā ordine suo curabat: p̄miū soluende quæstionis ponebat: librū ueteris scriptoris: uel græcū uel latinū: & coronā e lauro plexā. Totidēq; res quærebat: quot hoīes istic eramus. Cūq; eas omnis exposuerat rem locūq; dicendi fors dabat. Quæstione igit̄ soluta: corona & præmio donabat nō soluta autē trāsmittebat: ad eū qui sortito successerat. Idq; i orbē uice pari seruabat. Si nemo dissoluebat quæstōis eius nodū: p̄miū ip̄m: & corona deo cui id festū erat: dicebat. Quærebant autē res huiusmodi: aut snia poetæ ueteris lepide obscura: non anxie aut historiæ antiquioris requisitio: aut decreti cuiuspiam ex philosophiā perperam inuulgati purgatio: aut captionis sophisticæ solutio: aut inopinati rariorisq; uerbi indagatio: aut tempus item in uerbo perspicuo obscurissimū. Itaq; nup quæsitā esse memini numero septē quorū prima fuit enarratio horum uersūū qui sunt in satyris. Q. Ennii: uno mulifariā uerbo cōcinniter implicati, quorū exemplū hoc est.

Remittet animum Compluſculi Illationib

Nam qui lepide postulat alterum frustrari.

Frustrat

Quem frustrator frustra eum dicit frustra esse.

Nam qui sese frustrari: quem frustra semit.

Qui frustra: is frustra est: si non ille est frustra. Secūda quæstio fuit: quonā mō audiri: atq; accipi deberet: quod Plato in ciuitate quā in libris suis cōdidit: ἡς πολιτείας, i. reipublicæ fingebat: κοινὰς τὰς γυναῖκας, i. communes uxores esse

Uxores cōmunes

Tertia q

cēfuit: & prēmia uiris fortibus summisq; bellatoribus posuit fauiationes pu
erorū & puellarū. Tertio in loco hoc quæsitū est. In quibus uerbis captionū
istarū fraus esset: & quo pacto distingui resoluiq; possent. Quod nō pdidisti
habes: cornua nō pdidisti: hēs igitē cornua. **Alte** altera captio. Quod ego sum.
id tu nō es: hō igitur tu non es. Quæsitū id quoq; ibi est: quæ esset huius quo
q; sophismatis resolutio: quum mētor & metiri medico mentior: an uerum
dico? Postea quæstio istæc fuit. Quam ob causam patricii megalensibus mu
titare soliti sunt: plebs cerealibus? Secundum ea quæsitū hoc est. **Verbum** uer
rāt quod significat: uera dicūt: quis nam ueterum poetarum dixerit? Sexta q
stio fuit: asphodelū cuiusmodi herba sit; qd' Hesiodus in isto uersu posuerit:

Verbo uer
bum

Asphodelū

νή ποιοι δ' υδ' ἴσασιν ὄσω πλέων ἢ μισυ παπτός.
δ' υδ' ὄσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφιδέλω μέγ' ὀνειώρ. id est

Ignorant stolidi q̄ toto sit medium plus

9te sint hec
verba

Ac quāta utilitas in malua: atq; asphodelo sit. Et qd' itē Hesio, dicere sentiat:
quū dimidiū plus eē toto dicit. Postrema q̄stionū oīum hæc fuit. Scripserim:
ueneri: legeri: cui' tēporis uerba sint præteriti an futuri: an utriusq;. Hæc ubi
ordine quo dixi pposita: atq; singulis sorte ductis disputata explanataq; sūt: li
bris corōisq; omnes donati sumus: nisi ob unam quæstionem quæ fuit de uer
bo uerant. Nemo enim tum commemorat dictum esse a. Q. Ennio id uer
bum in. xiii. annalium in isto uersu. **Satin** uates uerant ætate in agunda. Coro
na igitur huius quæstionis deo feriarum istarum Saturno data est.

Quid æschines rhetor i orōne: q̄ Timarchū de ipudicicia accusauit: lacedæ
monios statuisse dixerit: sup snia pbatissima: q̄ ipbatissimū hō dixisset. Ca. III.

Aeschines uel acerimus prudētissimusq; orator: q̄ apud cōciones
atheniēsū floruerūt: i orōne illa seria criminosaq; & uirulēta: qua
Timarchū de ipudicicia grauiter isigniterq; accusauit: nobile & il
lustre cōsiliū lacedæmonius dedisse dicit: uirū ididē: ciuitatis eius dē
principē uirtute atq; ætate magna p̄ditū. Populus inq; lacedæmonius de sum
ma rep. sua qdnā esset utile & honestū deliberabat. Tum exurgit sniæ dicēdæ
gratia, homo quispiā turpitudine pristinae uitæ defamatissimus. Sed lingua tūc
atq; faciūdia nimīū quāto præstabilis: cōsiliū quod dabat: quodq; oportere fi
eri suadebat: acceptū ab uniuerfis: & cōplacitum est. Futurumq; erat ex eius
snia populi decretum. Ibi unus ex illo principum ordine quos lacedæmonii
ætatis dignitatiscq; maiestate tanq; arbitros & magistrōs disciplinæ publicæ ue
rebantur: commoto iratoque animo exilit. Et quæ nam inquit lacedæmonii ra
tio: aut quæ tandem spes erit urbem hanc: & hanc rempublicam saluam inex
pugnabilemq; esse diutius posse: si huiuscemodi: anteaetæ uitæ hominibus
consiliariis utemur? q; si proba istæc & honesta snia est: quæso uos non sinā
mus eandem dehonestari turpissimi auctoris cōtagione. At ubi hoc dixit: ele
git uirū fortitudine atq; iustitia præter alios præstantem: sed inopi lingua & in
facundum. Iussitque eum consensu petituq; omnium eandem illam sniam di
serti uiri: cuiusmodi posset uerbis dicere: ut nulla prioris mentione habita. Sci
tum atq;

tū atq; decretū populi ex ei' unius noie fieret: qd' ipsū denuo dixerat. Atq; ita ut
suaserat prudētissim' senex factū ē. Sic bōa snia māsit. Turpis auctor mutat' ē.

¶ Quod Sulpitius Apollinaris prādicantem quendam a sese uno Salustii hi
storia intelligi illuſit quæſtione pposita: quid uerba ista apud Salustiu' signifi
carent. Per incertum stolidior an uanior. Cap. III.

QUum iam adolescentuli Romæ prætectam: & puerilem togā mu
tassemus: magistrosq; tunc nobismetipsis exploratiores quære
mus. in sandaliario forte apud librarios fuimus: quum ibi in mul
torum hominū cœtu Apollinaris Sulpitius uir in memoria nostra
præter alios doctus iactatorem quempiam & uendicatorem salustianæ lectio
nis irrisit: illuſitque genere illo facetissimæ dissimulationis qua Socrates ad so
phistas utebat'. Nā quum ille se unū & unicum lectorem esse: enarratorēq; Sa
lustii diceret: neq; primam rāum cutem: ac sniarū speciem sed sanguinē quo
q; ipsum: ac medullā uerborū eius eruere: atq; introspicere penitus prædicaret.
Tum Apollinaris amplecti uenerariq; se doctrinas illius dicēs. Per iquit magi
ster optū exoptatus mihi nūc uenis: cū sanguine & medulla: Salustii uerborū.
Hesterno enim die quærebat' ex me: quidnā uerba eius hæc in quarto histo
riarū libro de Cn. Lētulo scripta significēt: de quo p incertū fuisse ait: stolidior
ne eēt: an uanior. Ea q; ipsa uerba uui sunt a Salustio scripta dixit. Atq; Cn. Len
tulus patriciæ gēis collega eius: cui cognomētū Clodiano fuit p incertum stoli
dior: an uanior legē de pecunia: quā sylla emptoribus bonorū remiserat: exigē
da promulgauit. Quæsitum ergo ex se Apollinaris: neq; id se dissoluere potu
isse asseuerabat: quid esset uanior: quid stolidior: quoniā Salustius sic ea sepa
rasse atq; opposuisse iter se uideret' tanq̄ diuersa ac dissimilia: nec eiusdē utraq;
uitii forent. Ac ppterea petebat: uti se doceret: significationes utriusq; uocis &
origines. Tum ille rictu oris labiorumq; ductu cōtēni a se ostēdens & rem de
qua quæreretur. & hominem ipsum qui quæreret. Priscorum inquit & remo
torum ego uerborum medullas & sanguinem (sicuti dixi) perspicere & elice
re soleo non istorum quæ proculcata uulgo & protrita sunt. Ipso illo quippe
Cn. Lentulo stolidior est & uanior qui ignorat eiusdem stultitiæ esse uanitatē
& stoliditatem. Sed ubi hoc dixit: media ipsa sermonum reliquit & abire cœ
pit. Nos deinde eum tenebamus: urgebamusq;: & comprimis Apollinaris ut
de uocabulorum istorum uel differētia: uel si ei ita uideretur: similiudine ple
nius apertiusq; differeret: & ut ne sibi inuideret discere uolentibus orabat. Atq;
ille se iam plane illudi ratus: negocium sibi esse causat': & digreditur. Nos aut
postea ex apollinari didicimus: uanos pprte dici: nō ut uulgus diceret: despiē
tis: aut hebetes: aut ineptos sed ut ueterum doctissimi dixissent: mendaces &
infidos: & leuia inaniaq; pro grauib; & ueris astutissime componentes. Sto
lidos autem uocari non tam stultos & excordes: q̄ tetros & molestos illepidos:
quos graeci ποχθηδους & φορτηδους. idest improbos atq; importunos dicerent.
Et unamquamq; harum uocum origines scriptas esse dicebat in libris nigidia
nis: quos ego requisitos & repertos cum primarū significationum exemplis:

Stolidior

Stolidior

Stolidior

Vanus
i. mēdax
& infidus

Stolidus
teter &
molestus

ut commentariis harum noctium inferrem: notavi. Et intulisse iam me aliquo in loco commentationibus istis existimo.

¶ Quod. Q. Ennius in septimo annali quadrupes eques: & non quadrupes equus: ut legunt multi: scriptum reliquit. Cap. V

¶ In Antonio Iuliano rhetore uiro hercle bono: & facundia florētis cōplures adolescētuli familiares eius: putāolis æstiuarū ludum & iocum in litteris amcenioribus & in uoluptatibus pudicis honestisq; agitabamus. Atq; ibi tunc Iuliano nunciat. *ἀναγνώστη*. i. plectorem quendam non indoctum hoīem tūce admodum scita & canora Ennii annales legere ad populū in teatro. Eamus inq; auditum nescio quem istum Ennianiſtam. Hoc enim se ille nomine appellari uolebat: quem quum iam inter ingentes clamores legentem inuenissemus: legebat autem librum ex annalibus Ennii. vii.

Enniana
sta

Hos eum primum uersus perperam pronunciantem audiuius.

Deniq; ui magna quadrupes equus atq; elephanti

Proiiciunt sese. Neq; postea multis uersibus additis: celebrātibus eum laudantibusq; oibus discessit. Tum Iulianus egrediēs e teatro: qd uobis inq; de hoc *ἀναγνώστη*. i. lectore & quadrupede equo uidet? Sic enim pfecto legit. Denique ui magna quadrupes equus atq; elephanti Proiiciunt sese. Ecquid putatis si magistrum plectorēq; habuisset alicuius æris: quadrupes equus dicturū fuisse: ac nō quadrupes eques: qd ab Ennio ita scriptum relictūq; esse nemo unus litterarū ueterū diligens dubitauit. Cūq; aliquot eorū qui aderāt: quadrupes equus apud suū quisq; grāmaticū legisse se dicerēt: & mirarent qdnā eēt quadrupes eques. Vellē uos inq; optimi iuuenes tā accurate. Q. Enniū legisse q̄ P. Virgilius legerat: q̄ hūc eius uersū secutus in georgicis suis: *equē p equo posuit i his uersibus Erena peletoni: lapithe gyrosq; dedere Impositi dorso: atq; equē docuere sub armis Insultare solo: & gressus glomerare supbos.* In quo loco *equē* siq; mō nō inscite septeq; argutior sit: nil pōt accipi aliud nisi equū. Pleraq; n. ueterū ætas: & hoīem equo insidentē: & equū qui insidere: equitē dixerunt. Propterea equitare ēt q. uerbū e uocabulo equitis inclinatum est: & hō equo utens: & equus sub homine gradens dicebat. Lucilius adeo uir apprime lingue latinæ sciens equum equitare dicit his uersibus.

ἀναγνώστη

Eques p
equo

Quem hinc currere equum nos atq; equitare uidemus. et

His equitat curritq; oculis equitare uidemus & illud

Ergo oculis equitat. Sed enim contentus inquit ego his non fui.

Et ut non turbidæ fidei: nec ambigua: sed ut pure liquentisque esset: equus ne an eques Ennius scriptum reliquisset: librum summæ atque reuerendæ uetustatis: quem fere constabat Lampadionis manu emendatum studio precioque multo unius uersus inspiciendi gratia conduxī & eques non equus scriptum in eo uersu inueni. Hæc tum nobis Iulianus: & multa alia erudite simul & affabiliter dixit. Sed eadem ipsa post etiam in peruulgatis commētariis scripta offendimus.

¶ Quid

Quid Helius melissus in libro cui titulum fecit de loquendi proprietate: quem quum ederet cornum esse copia dicebat: rem scripsit neq; dictu neq; auditu dignam: quum differre matronam: & matrem familias existimauit differentia longe uanissima. Caput. VI.

Helius melissus in nostra memoria fuit Romae summi quidem loci inter grammatikos & temporis, sed maiore in litteris erat iactantia: & σοφιστια: id est elatioe: q; opera. Is praeter alia quae scripsit copluria: librū coposuit ut tum uidebatur: cum est editus doctrinae inclytæ.

Ei libro titulus est ingentis cuiusdam illecebre ad legendū. Scriptus quippe est de loquēdi proprietate. Quis adeo existimet loqui se recte atq; proprie posse: nisi illas melissi proprietatis perdiderit: ex eo libro haec uerba sunt. Matrona est quae semel peperit: quae sapius mater familias sicuti sus: quae semel peperit porcetra quae sapius scrophia. **V**trum autem hoc de mrona ac de matrefamilias: melissus excogitauerit ipse & coniectauerit an scriptum ab aliquo legerit: ariolis profecto est opus. Nam de porcetra habet sane auctorem Pomponiū i attellana quae hoc eodem uocabulo inscripta est. Sed matronam non esse appellatam: nisi quae semel peperit: neq; matrem familias: nisi quae sapius: nullius ueterum scriptorū auctoritatibus confirmare potest. Enim uero illud compendio probabilius est: quod idonei uocum antiquarum enarratores tradiderunt. matronam dictam esse proprie quae in matrimonium cum uiro conuenisset: q; in eo matrimonio maneret etiā si sibi liberi nondum nati forent: dictamq; esse ita a matris nomine non adeptō: iam sed cum spe & omine mox adipiscendo. unde ipsum quoq; matrimonium dicitur. matrem autem familias appellatam esse eam solam: quae in mariti manu mancipioq; aut in eius in cuius maritus manu mancipioq; esset: quoniam non in matrimonium tantum: sed in familiam quoq; mariti: & in sui haereditis locum uenisset.

Porcetra
Scrophia

Mrona

Materfamilias

Quē in modū Phauorinus tractauerit intempestiuū quaedam de uerborū ambiguitatibus quæretē: atq; ibi quot significatiōes capiat cōcio. Cap. VII

Domitio homini docto celebriq; in urbe Roma grammatico: cui cognomentum insano factum est: quoniam erat natura intractabilior & morosior. Ei Domitio Phauorinus noster quū forte apud phanum Carmentis obuiam uenisset: atq; ego cum Phauorino essem. Quæso inquit te magister dicas: mihi num er rai: q; quum uellē dnm yos glas latine dicere: cōciones dixi: dubito quippe & requiro: an ueterum eorum qui electius locuti sunt pro uerbis & oratione: dixerit quis concionem? Tum Domitius uoce atq; uultu atrociorē. Nulla inquit prorsus bonæ salutis spes reliqua est quum uos quoq; philosophorum illustrissimi nihil iam aliud q; uerba: auctoritatesque uerborum cordi habeatis. Mittā autem librum tibi: in quo id reperiās quod quæris. Ego enim grammaticus uitæ iam atq; morum disciplinas quæro. Vos philosophi mera estis: ut M. Cato ait mortuaria glossaria. Nam qui collegisti & lectitasti res tetras: & inanes friuolas: tanquam mulierum uoces praeficarum. Atq; utinam inquit muti omnes homines essemus: mi

Domiti
insanus;

Concio

boqiseta
elatioe

Phamū

Orsifm

Tempestiue
ειλαχολια

2nd

Senatus
Ciuitas
Tribus
Concio

nus in probitas instrumenti haberet. Cumq; digressi essemus: non tepestiue inquit Phauorinus hunc hominem accessimus. uidetur enim mihi *ειμαινεσθαι* idest furere & insanire. Scitote tamen interperiem istam: quæ *μελαγχολια*, idest atrabilis dicitur: non paruis nec abiectis ingeniis accidere: *αλλα ειναι χεδοντι το πάθος τρω ηρωικόν*, idest & affectione fere hanc heroicam esse: & ueritates plerū q; fortiter dicere: sed respectum nō habere *μητε και εο μητε μετρον*, idest neq; teporis neque modi. Vel ipsum quale hoc existimatis: quod nunc de philo sophis dixit? Nōne & si antisthenes: aut diogenes dixisset: dignum memoria uisum esset? Misit autem paulopost phauorino librum quem promiserat Verrii opinor Flacci erat: in quo scripta ad hoc genus quæstionis pertinētia hæc fuerūt. Senatum dici & pro loco: & pro hominibus. Ciuitatem & pro loco: & pro oppido: & pro iure quoq; omnium: & p hominum multitudine. Tribus quoq; & decurias dici & pro loco: & pro iure: & pro hominibus. Contionem autē tria significare: locum suggestum q; unde uerba fierēt, item significare cœtum populi assistentis: item orationem ipsam quæ ad populum diceret. Sicut. M. Tullius in oratione quæ inscripta est. contra contionem. Q. Metelli. Ascēdi inquit in contione: concursus est populi factus. Sicuti idem. M. Tullius in oratore ait. Cōtiones sæpe exclamare uidi, quū apte uerba cecidissent. Etenim expectant aures: ut ex uerbis colligetur sentētia. Exempla in eo libro scripta non erant: sed nos postea phauorino desideranti harum omnium significationum monumenta: & apud Ciceronem sicut supra scripsi: & apud elegantissimos ueterum reperta exhibuimus. Id autem potissimum expetebat: contionem esse dictam pro uerbis & oratiōe docuit titulus tulliani libri qui a. M. Cicerone inscriptus est. Contra contionem. Q. Metelli: quo nihil profecto significatur aliud: quam ipsa quæ a Metello dicta est oratio.

Ομοιοτέλευτα, και ομοιοπρωτα, idest similiter finientia & similiter cadentia. Atque alia id genus: quæ ornamenta orationis putātur inepta esse & puerilia Lucilii quoque uersibus declarari. Caput VIII.

Scitamenta

Domini
vulgaris

Qμοιοτέλευτα, και ισοκατάληπτα, και παρίσια, και ομοιοπρωτα, idest simpliciter finientia: & æqualiter desinentia: & comparia & similiter cadentia. Cæteraq; huiusmodi scitamenta: quæ isti *απειροκαλοι*, idest inhonesti & sordidi: qui se Isocraticos uideri uolunt: in collocandis uerbis immodice faciunt & rancide: quam sint insipida & inertia & puerilia facetissime hercle significat in quinto satyrarū Lucilius. Nam ubi est cū amico conquestus: quod ad se ægrotum non uiseret: hæc ibidem addit festiuiter.

Isocraticos

Concio

Quo me habeam pacto tametsi non quæris: docebo. Quando in eo numero mansi quo in maxima non est Pars hominum ut periisse uelis: quem nolueris: cum Debueris: hoc nolueris: & debueris: te Si minus delectat: q; *ατεχνον* Isocratiū hoc est, *οχληρωδες* quæ simul totum *και συμμερακιωδες*.

Non operam perdo. Situ huc.

Quid

¶ Quid significet apud M. Catonem uerbum insecēda: quodq; insecēda potius legendum sit: q̄ q; pleriq; existimant insequenda. Cap. IX.

Sequor & item secta: q; secutio cōsuetudine loquendi differunt: sed qui penitus inspexerit: origo & ratio utriusq; una est. Doctores quoq; & interpretes uocum græcarum ἀνδραμοι ἐνεπε μοῦσα, idest Dic mihi musa uirum καὶ ἔπειτε νῦν μοι μοῦσα, idest Pandite nunc musæ mihi dictum putant quod latine insequi dicitur. Namq; in altero, n. geminum: in altero scilicet esse translatum dicunt. Sed etiam ipsum illud ἐπε: id est carmina: quod significat uerba aut uersus non aliunde esse dictum tradunt quam ἀνδρῶν ἐπεσθαι, καὶ εἰπεῖν: idest ab eo quod est sequi & dicere. Eadem ergo ratione antiqui nostri narrationes sermonesq; insecutiones appellauerunt.

Secta insecenda

¶ Errare istos qui in exploranda febris pulsus uenarum pertentari putant: nō arteriarum. Caput. X.

inseciōes.

In heredis Cl. V. uillā: quæ est in agro attico loco qui appellat cephysia: aquis & lacis & nemoribus frequentē: astu ani medio cōcesserā. Ibi aluo mihi cita & accedēte febris rapida decubuerā: eo caluifius Taurus philosophus: & alii quidā sectatores eius: quum athenis uisendi mei gratia uenisset: medicus qui tū in iis locis reptus affidebat mihi: narrare Tauro cœpat: quid incōmodi paterer: & qbus modulis qbusq; interuallis accederet febris decederetq;. Tū in eo sermone quū iam me sinceriore corpusculo factū diceret. Potes inquit Taure tu quoq; id ipsum cōprehendere ἐὰν ἀψάσῃ τις φλεβός: idest si attrectaris uenā eius. Quod nostris uerbis pfecto ita dicitur. Si attigeris uenā illius. Hæc loquēdi iperitiā: q; uenā pro arteria dixisset: quū in eo docti hoies qui cū Tauro erāt tāquā mīme utili medico offendissent: atq; id murmure & uultu ostēderent. Tū ibi Taurus ut mos eius fuit: satis leuiter: certi iquit sumus uir bone: nō ignorare te quid uena appelleretur: & quid arteria: quod uenæ quidē suapte ui immobiles sint & sanguinis tantum demittendi gratia explorentur. Arteriæ autē motu atq; pulsu suo hitum & modum febrium demonstrant. Sed ut uideo peruulgate magis quam iscite locutus es. Non enim te solum: sed alios quoq; itidem errantis audiui: uenam pro arteria dicere. Fac igitur ut experiamur elegatiorē esse te in medendo quā in dicēdo: & cū diis beneuolētibus opera tua sistas hunc nobis sanum: atq; ualidum quā ciuissime. Hoc ego postea quū in medico reprehēsum eē meminissim: existimaui nō medico soli: sed oibus quoq; hominibus liberis liberaliter q; institutis turpe esse ne ea quidē cognouisse ad notitiā corporis nostri pinētia: quæ non altius occultisq; remota sunt: & quæ natura nobis tuendæ ualitudinis causa: & in prōptu esse: & in propatulo uoluerit. Ac propterea quantum habui temporis subsiciui: medicinæ quoq; disciplinæ libros attigi: quos arbitrabar esse idoneos ad docēdum. Et ex iis cum alia pleraq; ab isto humanitatis usu non aliena: tum de uenis quoq; & arteriis didicisse uideor ad hunc ferme modum. Vena est conceptaculum sanguinis: quod ἐνεπείον, idest uas & conceptaculum medici uocāt: mixti confusiq; cū spiritu naturali: in quo sāguinis est:

Emetici
Vena
Arterias

Clodūlis
Smaragdus
capitū saulo

Suapte

Vena

Arterias

Suppatulo

Vena qd sit
Arteria quid

Azura

minus spiritus. Arteria est conceptaculum spiritus naturalis: mixti confusiq; cum sanguine: in quo plus spiritus est minus sanguinis: σφυγμός, idest pulsus autem est intentio motus, & remissio in corde & in arteria naturalis: non arbitria: a medicis aut ueteribus oratione græca ita definitus est: σφυγμός ἐστὶ διαστολή, καὶ συστολή ἀδιάρητος, ἀρτηρίας καὶ καρδίας, idest pulsus est disperatio & cōtractio idiuisibilis arteriæ & cordis. Vel σφυγμός ἐστὶ πάλμος, ἢ ζέσις, φλεβός, ἢ ἀρτηρίας, i. pulsus est subsultio & palpitatio: uel ebullitio uenæ & arteriæ.

¶ Verba ex carminibus Furii antiatis inscite a Cesellio uindice reprehēsa uersusq; ipsi in quibus ea uerba sunt subscripti. Cap. XI.

On hercle idem sentio cum Cesellio Vindice grāmatico: ut mea opinio est: haud quaquam inerudito: Verum hoc tamen petulanter insciteq; Furium ueterem poetam dedecorasse linguam latinam scripsit huiuscemodi uocum fictionibus: quæ mihi quidē neq; abhorrere a poetica facultate uisæ sunt: neq; dictu pfatuq; ipso tetra aut isuaues esse. Sicuti sunt quædam alia ab illustribus poetis ficta dure & rancide: quæ reprehendit autem Cesellius furiana hæc sunt quod terram in lutum uersam lutescere dixerit & tenebras in noctis modum factas notescere: Et pristinas recipere uires uirescere: Et q; uentus mare caruleum crispicans: nitescere facit purpurat dixerit: Et opulentum fieri opulescere. Versus autem ex poematis furianis: in quibus hæc uerba sunt subdidi.

Lutescef.
Nocte,
scere.
Purpurat.
Opulesce
re.

Carmina Furii
Poete

Sanguine diluitur tellus: caua terra lutescit,
Omnia notescunt tenebris caliginis atræ.
Incresecunt animi uirescit uulnere uirtus.
Sicut fulica leuis uolitat super æquora classis.
Spiritus eurorum uirides cum purpurat undas.
Quo magis in patriis possint opulescere campis.
¶ Morem istum ueteribus nostris fuisse uerba patiendi mutare ac uertere in agendi modum. Cap. XII.

D quoq; habitū est in oratiōe faciēda elegantia genus ut pro uerbis hñtib; patiēdi figurā agentia ponerent: ac deinde hæc inter sese mutua inuerterēt. Terentius in comœdia. Pallium inquit Flacci: ut splendeat. Nonne hoc impendio uenustius gratiusq; est quā

Pulueret.
Contem
ples.

si diceret: ne maculet? Plautus etiam nō dissimiliter. Quid est hoc? rogat pallium. Amictus non sum commode. Itidem, Plautus pulueret dicit non q; puluere impleat: sed q; ipsum pulueris plenum sit. Exi tu daue: age sparge, mundum esse hoc uestibulum uolo. Venus uentura est nostra: nolo hoc pulueret. In Asinaria quoq; contemples dicit pro contempleris. Meum caput contemples: si quidem e re consultes tua. Cn. Vellius in annalibus: postq; tempesta sedauit. Atherbal taurum immolauit. M. Cato in originibus. Eodem nomine complures ex agro accessitauerē: eo res eorum auxit: Varro in libris quos ad marcellū de lingua latina fecit. In priore uerbo graues prosodia: quæ fuerunt manent; reliquæ mutant inquit elegantissime p ro, mutant, pōt etiam id quoq; ab eodem

hpansV
in
sironA
bing

ab eodem Varrone in.vii.diuiinarum similiter dictum uideri. Inter duas filias regum quid mutet inter antigonam & Tulliam est enim aduertere. Verba autem patiendi pro agentibus in omnibus ferme ueteru scriptis reperiuntur. Ex quibus sunt pauca ista quae nunc meminimus. muneror te pro munero: & significor pro significo: & sacrificor pro sacrificio: & assentior pro assensio & fenerator pro fenore: & pignorer pro pignero: & alia istiusmodi pleraque perinde ut in legendo fuerint obuia notabuntur.

Muneror
Significor
Sacrificor
Assentior

Nota

¶ Quali talione Diogenes philosophus usus sit: pertētatus a dialectico quodam sophismatico impudenti. Cap. XIII.

Saturnalibus athenis alea quadam festiua: & honesta luxitabam⁹ huiuscemodi ubi cōueneramus complurū eiusdē studiū homines: ad leuandum tempus captiones quae sophismata appellant: mente agitabamus. Easque quasi talos: aut tesseras in medium uice tua quisque iaciebamus. Captionis solutae: aut parum intellectae praemium poena ue erat: nummus unus sestertius. Hoc are collecto quasi manuatio cenula parabatur omnibus qui eum lusum luseramus: erant autem captiones ad hoc fere exemplum: tāetsi latina oratione non satis scite: ac pene etiam illepide exponuntur. Quod nix est: hoc grando non est: nix autē alba est: grando igitur alba non est. Item aliud non dissimile. Quod hō est: hoc nō est equus. homo autem animal est. equus ergo animal non est. Dicere ergo debebat q ad sophisma diluendū ac refellendū ritu aleatorio uocatus erat: in qua parte quoque in uerbo captio foret. Quid dari concedique non oporteret nisi dixerat nūmo singulo mulctabatur: ea multa cenam iuuabat. Libet autem dicere q facete Diogenes sophisma id genus: quod supra dixi: a quodā dialectico ex Platonis diatriba per cōtumeliam propositum remuneratus sit. Nam quum ita rogasset dialecticus Quod ego sum tu non es: & Diogenes anuisset: atque ille addidisset. Homo autem ego sum quum id quoque assensus esset & contra dialecticus ita conclusisset. homo igitur tu non es. Hoc quidem inquit Diogenes falsum est: & si uerum id fieri uis: a me incipe.

Leuare tempus

Cenula Clamatio

Sophisma

Ex diatriba

Diogenis responsio

¶ Quid sit numerus hemiolios: quid epitritos: & quae uocabula ista non facile nostri ausi sunt uertere in linguam latinam. Cap. XIII

Figurae quaedam numerorum: quas graeci certis nominibus appellant uocabula in lingua latina nō habent. Sed q de numeris latine scripserunt graeca ipsa dixerunt: fingere autem nostra (quoniam id absurde futurum erat) noluerunt. Quale enim fieri nomen posset hemiolio numero: aut epitrito: est autem hemiolios qui numerum aliquē totum in se habet dimidiumque habet eius: ut tres ad duo. quidecim ad decem: triginta ad uiginti. Epitritos autem est qui habet totum aliquem numerum & eiusdem partem tertiam. ut quatuor ad tres: duodecim ad nouem: quadraginta ad triginta. Haec autem notare: atque meminisse non ab re uisum est: quoniam uocabula ista numerorum nisi intelliguntur: rationes quaedam subtilissimae in libris philosophorum scriptae percipi non queunt.

Nix 2us

Hemiolios
Epitritos.

¶ Quod. M. Varro in herois uersibus obseruauerit rem nimis anxie & curiosa obseruationis. Cap. XV.

N longis uersibus qui hexametri uocantur: itē in senariis animaduertentur metrici duos primos pedes: item extremos duos habere singulas posse integras partes orationis: medios haud unquam posse. Sed constare eos semper ex uerbis aut diuisis aut mixtis: atque confusis. M. etia Varro in libris disciplinarum scripsit obseruasse se in uersu hexametro: quod omni modo quintus semipes uerbum finiret: & quod priores quinque semipedes æque magnam uim haberent in efficiendo uersum: atque alii posteriores septem. Idque ipsum ratione quadam geometrica fieri differit.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII
LIBER DECIMVS NONVS.

¶ Responso cuiusdam philosophi interrogati quam ob causam maris tempestate puluerat. Caput. I.

Auigabamus a Cassiopia ad brūdusium mare ionium uioletum: & uastum: & iactabundum. Nox deinde quadam die primū secuta est: in ea fere tota uentus a latere seuiens nauem undis cōpleuerat. Tū postea quum plorantibus oibus nostris atque in sentina satis agentibus: dies quidem tandem illuxit. Sed nihil de periculo de sauitate remissum. Quin turbines etiā crebriores: & cælum atrum: & fumigantes globi: & figuræ quadam nubium metuendæ: quas typhonas uocabant:

impedire imminereque: ac depressuræ nauem uidebantur. In eadem fuit philosophus in disciplina stoica celebratus: quem ego athenis cognoueram: non parua uirum auctoritate: satisque attente discipulos iuuenes continentem. Eū tunc in tantis periculis: ique illo tumultu cæli marisque requirebam oculis scire cupiens quonam statu animi: & an intrepidus interitusque esset. Atque ibi hominem conspicimus impavidum & extritidum: ploratus quidem nullos sicut ceteri omnes: nec ullas eiusmodi uoces scientem: sed coloris & uultus turbatione: non multum a cæteris differentem. At ubi cælum enituit: & deserbuit mare & ardor ille periculi deflagrauit: accedit ad stoicum græcus quispiam diues ex asia: magno (ut uidebamus) cultu paratuque rerum & familiarum atque ipse erat multis corporis atque delitiis diffuens. Is quasi illudens. Quid hoc est inquit o philosophi: quod quum in periculis essemus: timuisti tu & palluisti? Ego neque timui nec pallui. Et philosophus aliquantulum contatus: an rîdere ei conueniret. Si quid ego inquit in tanta uiolentia tempestatum uideor paulum pauefactus: non turpius rei ratione audienda dignus es. Sed tibi sane Aristippus ille discipulus prome responderit qui quum in simili tempore a simillimo tui homine interrogatus quare philosophus timeret: quum ille contra nihil metueret? Non eandem esse causam sibi

Sentina

extritidum

Questio
quidam
sunt
Responso
philosophi